

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI ROK

EKONOMIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sobota, 10. junij 2006

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**PRAVILNI ODGOVORI
IZBIRNIH VPRAŠANJ**

številka vprašanja	pravilni odgovor
1	D
2	C
3	B
4	C
5	C
6	B
7	E
8	A
9	D
10	B
11	D
12	C
13	C
14	B
15	D

številka vprašanja	pravilni odgovor
16	E
17	D
18	D
19	C
20	B
21	E
22	D
23	B
24	D
25	A
26	B
27	C
28	A
29	C
30	D

IZPITNA POLA 2

A01

POTROŠNIKI, IZBIRA IN PREMICA CENE

Rešitev:

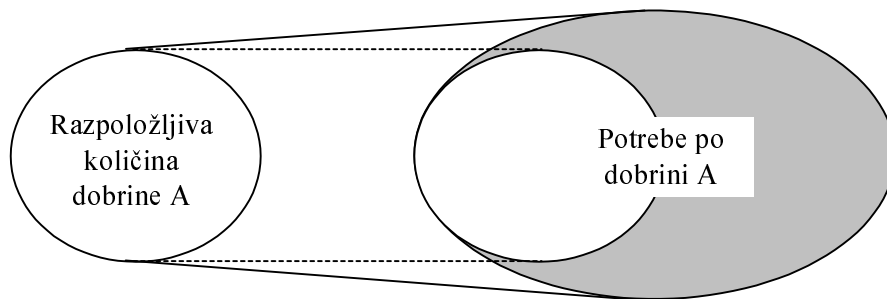
Literatura: ...Glas: Ekonomija 1 – Temeljni ekonomski pojmi in procesi, 2004, str. 10–13, 59–69

- a) Pojasnite, zakaj je temeljni ekonomski problem **relativna**, ne pa **absolutna** redkost dobrin. Ilustrirajte z ustrežno skico.

Temeljni ekonomski problem ni v (absolutni) fizični količini dobrine, temveč v razmerju med razpoložljivo količino neke dobrine in obsegom potreb po njej.

Ali: problem je v tem, da je dobrine premalo, za zadovoljitev vseh potreb po njej

.....1 točka

Ustrezna skica:1 točka
(Skupaj največ 2 točki)

- b) Kadar ste žejni, si lahko potešite žejo z mineralno vodo (npr. radensko). Lepega poletnega dne spijete pet kozarcev vode. Opredelite celotno koristnost popite vode. Pojasnite, zakaj je mejna koristnost četrtega kozarca vode manjša od mejne koristnosti prvega kozarca.

Celotna koristnost izraža celotno zadovoljstvo, ki vam ga da popitih pet kozarcev vode.

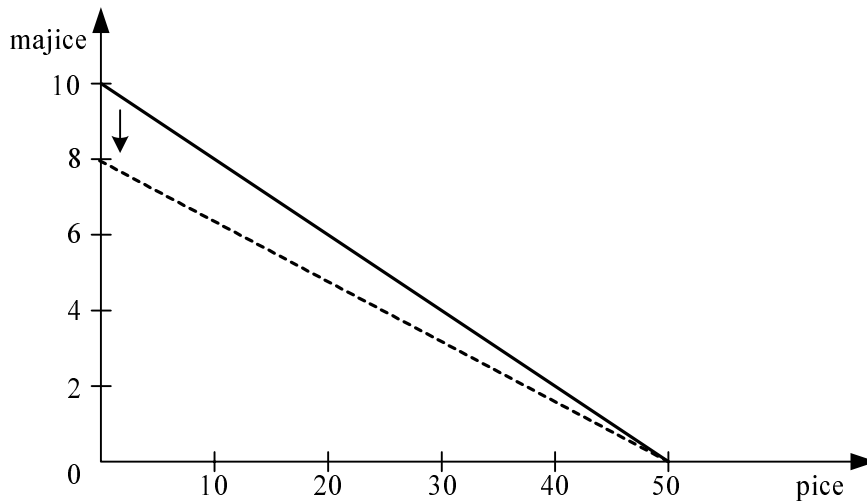
Ali: Je seštevek koristnosti vseh petih kozarcev vode.....1 točka

Mejna koristnost četrtega kozarca vode je manjša od mejne koristnosti prvega kozarca, saj smo že s prvimi tremi kozarci pretežno potešili žejo, četrti je bil bistveno manj potreben (koristen) kakor prvi.

Ali: To je posledica padajoče mejne koristnosti dobrin.1 točka

- c) Petra ima 200 evrov. Izbira med poletnimi majicami, ki stanejo po 20 evrov, in picami, vsaka pica stane 4 evre.

- Narišite premico cene za Petro s temi podatki:

Za pravilno sliko 1 točka

- Petra kupi dve majici. Všeč ji je še tretja, svetlo rumene barve. Če kupi tretjo majico, znaša alternativni strošek tretje majice: **5 pic** 1 točka
- Uporabimo začetne podatke: Petra ima 200 evrov, kupuje majice po 20 evrov ali pice po 4 evre; če se odloči, da bo podarila svojim petim prijateljicam vsaki po eno majico, lahko s preostalim denarjem kupi še največ **25** pic 1 točka
- Petra lahko kupi pet majic za prijateljice, tri majice zase ter 20 pic le v primeru, če ji starši povečajo žepnino na **240** evrov 1 točka
- V zgornjo sliko vrišite (s črtkano črto) spremembo premice cene, ki je posledica zvišanja cene majic na 25 evrov (*premik je vrisan zgoraj s črtkano črto*). 1 točka
- Navedite vsaj dve možni spremembi, ki vplivata na stroške priprave pic tako, da lahko picerije znižajo cene pic na 3 evre in 50 centov.

Možnosti znižanja stroškov so številne:

- znižanje cene moke, električne energije (peč), raznih dodatkov na pico
- znižanje plač zaposlenih
- znižanje davkov
- povečanje obsega prodaje z istim številom zaposlenih

Za kateri koli smiselni dve spremembi 1 točka

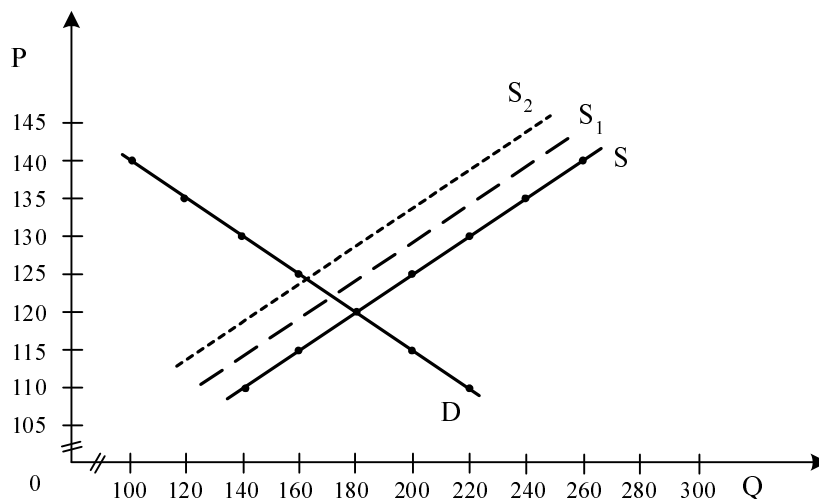
A02**TRŽNO RAVNOVESJE****Rešitev:**

Literatura: M. Glas, Ekonomija 2, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana, 2002, str. 40 – 57

Poznamo podatke o tedenski ponudbi in povpraševanju na trgu jabolk v manjšem mestu.

Cena za kg v SIT	Ponudba v 1000 kg	Povpraševanje v 1000 kg
110	140	220
115	160	200
120	180	180
125	200	160
130	220	140
135	240	120
140	260	100

- a) S podatki iz tabele narišite krivulji ponudbe in povpraševanja ter ju ustrezno označite.

Za pravilno vrisani in označeni krivulji 1 točka

- b) Ravnotežna cena je 120 SIT.
Ravnotežna količina je 180.000 kg.

Za obe pravilni količini 1 točka

- c) Če je cena jabolk 115 SIT, znaša presežno povpraševanje 40.000 kg jabolk..... 1 točka

- d) Pri ceni 140 SIT za kilogram jabolk bi bil zaslužek ponudnikov na trgu 14.000.000 SIT.

..... 1 točka

- e) Iz podatkov v tabeli izračunajte cenovno elastičnost povpraševanja na intervalu med 130 in 140 SIT.

Izračun:

$$\mu = \frac{\Delta Q / Q_P}{\Delta P / P_P} = \frac{140.000 - 100.000}{130 - 140} \cdot \frac{130 + 140}{140.000 + 100.000} = -4,5$$

Za pravičen izračun1 točka

Če bi se cena jabolk povečala za 1%, bi se obseg povpraševanja po jabolkih zmanjšal za 4,5 %1 točka

- f) Navedite, katera dobrina oziroma skupina dobrin ima večjo cenovno elastičnost povpraševanja: jabolka (na splošno) ali posamezna vrsta jabolk (npr. zlati delišes).

Odgovor utemeljite.

Večjo cenovno elastičnost povpraševanja ima posamezna vrsta jabolk. Če se zviša cena posamezne vrste jabolk, jo lahko potrošniki preprosto nadomestijo z drugimi vrstami jabolk. Elastičnost povpraševanja je odvisna od tega, kako dobre nadomestke ima dobrina. Kakovost le-teh pa je odvisna od tega, kako ozko (ali široko) opredelimo dobrino.

Za smiselno pojasnilo1 točka

- g) Spomladi se je v sadovnjakih pojavil hrušev ožig, bolezen sadnega drevja, ki je prisilil kmete, da so posekali 10 % jablan v svojih sadovnjakih. S črtkano črto narišite to spremembo na trgu v graf, ki ste ga narisali pri točki a.

Za pravičen premik krivulje ponudbe v levo navzgor.....1 točka

Ravnotežna cena se bo (podčrtajte pravilni odgovor) zvišala / znižala.

Ravnotežna količina se bo (podčrtajte pravilni odgovor) povečala / zmanjšala.

Za obe pravilno podčrtani trditvi1 točka

- h) Država je ponudnike jabolk dodatno obdavčila z 10 SIT pri kilogramu jabolk. S pikčasto črto vrišite to spremembo na trgu v graf, ki ste ga narisali pri točki a.

Za pravičen premik krivulje ponudbe v levo navzgor1 točka

A03**RAZDELITEV – MEZDA****Rešitev:**

Literatura: M. Glas, EKONOMIJA, DZS, Ljubljana 2001, str. 102–110

- a) Opredelite razdelitev kot fazo reprodukcijskega procesa.

Razdelitev je faza reprodukcijskega procesa, v kateri se določa delež posameznika oziroma družbene skupine v neto proizvodu.

Za smiselno opredelitev 1 točka

- b) Pojasnite temeljni funkciji, ki ju ima za posameznika njegov delež pri razdelitvi.

Z vidika posameznika ima njegov delež v razdelitvi dve temeljni funkciji:

- reproduktivno; pri dani razvitosti zagotavlja primeren obstoj delavcev in njihovih družin
in
- stimulativno; dejavnost delavca v proizvodnji se neposredno poveže z njegovim deležem, s čimer ga spodbudijo, da bo zaradi boljšega zadovoljevanja potreb bolj sodeloval v proizvodnji.

Za navedbo funkcije in smiselno pojasnilo 1 točka. Če kandidat funkciji samo navede, dobi za obe navedbi 1 točko.

(Skupaj največ 2 točki)

- c) Peter je lastnik manjše tovarne čevljev Čevelj d. o. o., ki zaposluje 12 delavcev. Del plačila za proizvedene čevlje nameni za izplačilo mezd zaposlenim. Pojasnite, kaj pomenijo mezde za:

- Petra, lastnika podjetja
Za lastnika podjetja je mezda strošek.
- zaposlene
Za zaposlene je mezda dejavnik kupne moči.

Za vsak pravilen odgovor 1 točka

(Skupaj največ 2 točki)

- d) Maja, ki je že pet let zaposlena v podjetju Čevelj d. o. o., je v maju prejela mezdo v višini 120.000 SIT, kar je za 42% več kakor pred petimi leti.

- Izračunajte, za koliko odstotkov se je Majina mezda realno povečala, če so se cene v tem obdobju zvišale za 30 %.

Izračun: $\frac{142 \times 100}{130} = 109,23$ Rezultat: 9,23 %

Za pravilen izračun in rezultat 1 točka

- Dopolnite naslednje besedilo.

V denarju izraženo mezdo, ki jo je prejela Maja, imenujemo **denarna (nominalna)** mezda. Količino dobrin, ki jih Maja lahko kupi s prejetim denarjem, imenujemo **stvarna (realna)** mezda.

*Za vsak pravilen odgovor 1 točka
(Skupaj največ 2 točki)*

- e) Konec 90. let prejšnjega stoletja je bila cena ure delavca, zaposlenega v obutveni industriji, v Sloveniji 5 ameriških dolarjev, v Indiji pa samo 0,56 ameriškega dolarja.
- Pojasnite, zakaj je bila cena ure delavca v Indiji toliko nižja.
Razlogi: nižji življenjski stroški, nižji življenjski standard, nižja stopnja razvitosti.

Za kateri koli smiseln razlog 1 točka

- Pojasnite, kakšne so posledice velikih razlik v mezdah v obutveni industriji med državami za slovenske izdelovalce čevljev (Peko, Alpina, Planika).

Slovenski izdelovalci selijo proizvodnjo obutve v države, v katerih je cena delovne sile nižja, saj so izdelki, narejeni v Sloveniji, zaradi visokih stroškov delovne sile predragi.

*Za smiselno pojasnilo 1 točka
(Skupaj največ 2 točki)*

A04

DELNIŠKA DRUŽBA

Rešitev:

Literatura: Glas, *Ekonomija*, DZS, 2001, str. 167–170

- a) Opredelite delniško družbo kot institucionalno obliko gospodarske dejavnosti.

Delniška družba je podjetje, v katerem večje število delničarjev vloži svoj kapital, delničarji pa sprejemajo poglobitve poslovne odločitve na skupščini delničarjev.

Možna je podobna smiselna opredelitev, ki vključuje večje število delničarjev, delnice, dividende, nadzor prek skupščine in nadzornega sveta 1 točka

- b) Opredelite, katere so proizvodne in poslovne naloge posameznih osebkov v delniški družbi in katere dohodke prejemajo za izvedbo teh nalog.

Osebek v delniški družbi	Proizvodna oziroma poslovna naloga	Dohodek, ki ga prejme za izvedbo nalog
Lastniki kapitala delniške družbe	Vložijo kapital, s tem prevzamejo tveganje. Sprejemajo temeljne (dolgoročne) poslovne odločitve.	Dividenda
Menedžerji (uprava) v delniški družbi	Produktivna funkcija: sprejemajo ekonomske, finančne, tehnološke in druge odločitve.	Plača (lahko tudi udeležba v dobičku)
Zaposleni (delavci) v delniški družbi	Opravlajo delo po napotkih vodstva.	Mezda

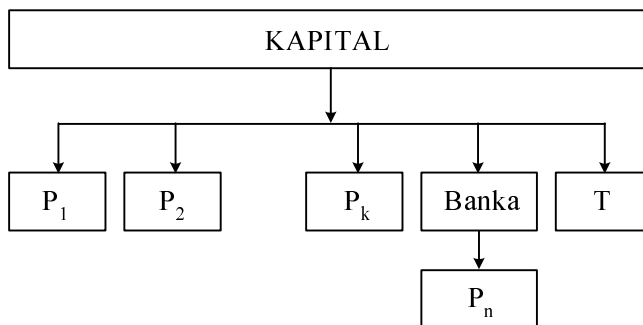
Po pol točke za vsako smiselno opisano poslovno funkcijo in pravilno opredeljen dohodek, zaokroži se navzgor..... skupaj največ 3 točke

- c) Pojasnite, zakaj in kako omogoča delniška družba zmanjšanje oziroma razpršitev tveganja za lastnike kapitala (uporabite tudi primerno skico)

- Delničar (lastnik kapitala) lahko razporedi svoj kapital v delnice več podjetij.
- Če se poslovanje delniške družbe poslabša, lahko pravočasno proda svoje delnice na borzi in tako zmanjša izgubljeni del kapitala.

1 točka za eno od zgornjih ali podobnih smiselnih opredelitev

Primerna skica:

P_1, P_2, P_k, P_n so proizvodna (industrijska) podjetja, T je trgovsko podjetje.

1 točka za približno podobno skico, ki nakazuje razporeditev kapitala v več naložb
(Skupaj največ 2 točki)

- d) Pojasnite, kaj je kontrolni paket delnic.

Kontrolni paket je tisti delež delnic, ki omogoči delničarju največji vpliv na poslovne odločitve v delniški družbi. Lahko doda: to predpostavlja 15–40 % vseh delnic.....1 točka

- e) Pojasnite, zakaj in kako je z razvojem delniških družb v prvi polovici 20. stoletja prišlo do menedžerske revolucije in kaj pomeni ta revolucija.

Do menedžerske revolucije je prišlo (našteti vsaj enega od procesov):

- z lastniško razpršenostjo delnic med veliko delničarjev, vsak od njih ima zato majhen vpliv na odločitve;
- s procesom večanja pomena institucionalnih delničarjev.

Za enega od teh procesov 1 točka

Menedžerska revolucija pomeni, da z razdvajanjem funkcij lastnine in upravljanja prevzamejo odločilno vlogo v delniških družbah menedžerji, ki vnašajo v podjetje tudi svoj interes1 točka
(Skupaj največ 2 točki)

- f) V časopisu Finance beremo, da imajo v nemški delniški družbi Siemens d. d. velik delež lastništva institucionalni delničarji. Navedite vsaj tri vrste organizacij / institucij, ki jih štejemo med institucionalne delničarje.

Institucionalni delničarji so lahko:

- poslovne banke
- zavarovalnice
- investicijski skladi
- kapitalski skladi zaposlenih
- pokojninski skladi
- drugi (vzajemni) skladi
- država

Za vsaj tri naštete1 točka

A05

INTERNACIONALIZACIJA KAPITALA

Rešitev:

Literatura: Glas, *Ekonomija*, DZS, 2001, str. 189–193

- a) Naštejte vsaj tri institucionalne oblike internacionalizacije kapitala.

Navesti mora vsaj tri od naslednjih štirih oblik:

- razvoj svetovnega kapitalističnega sistema (trga)
- nastanek regionalnih gospodarskih povezav
- razvoj mednarodnih bančnih in finančnih institucij
- razvoj transnacionalnih podjetij (družb, korporacij)

Za tri navedene1 točka

- b) Pojasnite, zakaj je delež uvoza blaga in storitev v bruto domačem proizvodu praviloma dosti večji v majhnih državah (kakršna je Nizozemska, tudi Slovenija) kakor pa v velikih državah (kakršne so ZDA).

Če navede enega od razlogov:

- manjše države so bolj navezane na uvoz surovin, energije,
- manjše države imajo majhen obseg domačega trga za sodobno proizvodnjo, zato večji delež izvažajo.

Za pravi razlog1 točka

- c) Pojasnite, kaj razumemo s transnacionalnim podjetjem.

TNK je podjetje, ki ima neposredne naložbe (obrate) v vsaj eni tuji državi. (Lahko še pojasni: menedžment je odgovoren tudi za dejavnost v tej državi, podjetje posluje kot celota, maksimira skupni dobiček, vendar zadošča že prvi del opisa)1 točka

- d) Napišite vsaj štiri prednosti, ki si jih velika transnacionalna korporacija v razviti državi lahko obeta od razširitve proizvodnje v več drugih držav:

- bolj gibljiv kapital pri iskanju dobička
- možnost iskanja dodatnega kapitala širše, na mednarodnem trgu
- lažje (in ceneje) pridobi sredstva za rast

- večja proizvodnja, razporejena po svetu
- večja gospodarska moč družbe
- večja učinkovitost zaradi dolgoročnega načrtovanja poslovanja
- možnost osredotočanja virov v eno (večjo) naložbo
- lažji dostop na trge držav, kjer ima podružnice
- izogne se carinam in raznim necarinskim oviram
- izkoristi prednosti razlik v davčnih sistemih
- izkoristi prednosti predpisov
- izbere države z ugodnimi razmerami: nizke mezde, šibki sindikati, ugodni davki, možnost državnih subvencij
- laže se izogne pritisku delavcev
- (podobne smiselne prednosti)

*Za vsaj dve naštetih prednosti 1 točka, za vsako nadaljnjo po 1 točka
(Skupaj največ 3 točke)*

- e) Velika ameriška avtomobilska družba je razporedila svoje razvojne, proizvodne in prodajne zmogljivosti v vrsto držav po svetu. V spodnjo tabelo vpišite vsaj po dva mogoča razloga za vsako od navedenih poslovnih odločitev glede lokacije podružnic v posameznih državah.

Poslovna odločitev ameriške družbe o lokaciji podružnice	Mogoči razlogi za tako odločitev po logiki transnacionalne korporacije
Razvojni oddelek za nove modele (tehnični razvoj in oblikovanje) v Evropi (v Nemčiji in Italiji)	<ul style="list-style-type: none"> • odlični oblikovalci (dizajnerji) v Italiji • inženirska odličnost v Nemčiji • odlični razvojni centri • velike izkušnje z razvojem • (drugi podobni razlogi)
Proizvodnja sestavnih delov za krmilni mehanizem v Mehiki (Latinska Amerika)	<ul style="list-style-type: none"> • nizke plače zaposlenih • veliko proste delovne sile (brezposelni) • to je tudi velik trg avtomobilov • (drugi podobni razlogi)
Proizvodnja avtomobilov (montaža iz sestavnih delov) na Kitajskem (v Aziji)	<ul style="list-style-type: none"> • poceni delovna sila • velik trg neposredno ob montaži • veliko proste delovne sile • (drugi podobni razlogi)

*Po 1 točka za vsaj dva razloga pri vsaki poslovni odločitvi
(Skupaj največ 3 točke)*

- f) Pri TV-sprejemniku, ki stane 400 evrov, znašajo stroški dela proizvodnje na Nizozemskem 25 % cene sprejemnika. Multinacionalna družba Ekran d. d. se je odločila, da bo prenesla proizvodnjo TV-sprejemnikov iz Evrope na Tajsko (Azija), kjer znašajo stroški dela le 40 % evropskih. Izračunajte prihranek družbe Ekran pri proizvodnih stroških pri vsakem TV-sprejemniku.

Prihranek znaša 60 evrov.1 točka

A06**FISKALNA POLITIKA****Rešitev:**

Literatura:N. Hrovatin, Ekonomija 4, ZRSS, Ljubljana, 2004, str. 51–62.

- a) Pojasnite pojem fiskalna politika.

Fiskalna politika je sistem ukrepov, s katerimi država vpliva na javnofinančne prihodke in odhodke.

Za smiselno pojasnilo 1 točka

- b) Največji delež javnofinančnih prihodkov predstavljajo davčni prihodki.

- Navedite vsaj tri vrste davčnih prihodkov:

- davki na dohodek (dohodnina)
- prispevki za socialno varnost
- davki na plačilno listo
- davki na premoženje
- davek na dodano vrednost
- carine in druge uvozne dajatve
- davki na dobiček

Za vsaj tri navedene 1 točka

- Pojasnite pojem davčni zavezanec.

Davčni zavezanci so pravne in fizične osebe, ki morajo plačati davek.....1 točka

- c) Pomembni javnofinančni odhodki so transferji. Pojasnite pojem transfer in navedite vsaj dva primera socialnih transferjev.

Z izrazom transfer označujemo prejemek, ki od prejemnika transferja ne zahteva, da opravi kako storitev ali dobavi blago,
ali

transfer je prejemek, ki ga prejemniki dobijo zastonj, in jim v zameno ni treba nič storiti.

Za smiselno pojasnilo..... 1 točka

Primeri socialnih transferjev: štipendije, pokojnine, boleznine, nadomestila za rodniški dopust, nadomestila za brezposelnost, otroški dodatki.

*Za vsaj dva navedena 1 točka
(Skupaj največ 2 točki)*

- d) Pojasnite pojem proračunski presežek.

Če so javnofinančni prihodki večji od odhodkov, govorimo o proračunskem presežku.

Za smiselno pojasnilo..... 1 točka

- e) Slovenija ima v zadnjih letih (podčrtajte pravilni odgovor) **proračunski presežek / proračunski primanjkljaj**.....1 točka

f) Ena od treh osnovnih funkcij fiskalne politike je prerazdelitvena funkcija.

- Pojasnite, zakaj je prerazdelitvena funkcija države v tržnih gospodarstvih tako pomembna.

Če bi država razdelitev dohodka v celoti prepustila tržnemu mehanizmu, bi nesposobni za delo, bolni in drugače prizadeti ostali brez dohodkov, dohodki od dela najslabše plačanih pa ne bi zadostovali za pokritje najosnovnejših potreb gospodinjstev. Zato ima fiskalna politika korekturno nalogo.

Za smiselno pojasnilo 1 točka

- Pojasnite, kako država to funkcijo opravlja.

Država opravlja to funkcijo predvsem s progresivno obdavčitvijo (tisti z višjimi dohodki plačajo višje davke) in s transferji.

Za smiselno pojasnilo 1 točka

- Navedite, kako se v slovenski dohodninski lestvici kaže prerazdelitvena funkcija fiskalne politike.

Obdavčitev dohodkov v Sloveniji je izrazito progresivna. Davčna stopnja za najnižje dohodke je 17 %, za najvišje pa 50 %.

*Za smiselno pojasnilo (navedba števil ni nujno potrebna) 1 točka
(Skupaj največ 3 točke)*

B-del: ESEJISTIČNA VPRAŠANJA

Navodilo za ocenjevanje: Kandidat mora izbrati po eno vprašanje iz vsakega sklopa. Odgovarjati mora v vsebinsko zaokroženem sestavku, v katerem predstavi osnovne poglede na izbrani ekonomski problem iz literature in prikaže svoja stališča in ocene. Če kandidat ne odgovarja v zaokroženem sestavku, ali pa so njegovi odgovori sicer pravilni, vendar pretirano skopi in torej nimajo značaja esejske razprave, lahko izgubi pri posameznem vprašanju do 2 točki.

PRVI SKLOP VPRAŠANJ**B01****PROIZVODNA IZBIRA**

Celotna gospodarska dejavnost po svetu izhaja iz potreb ljudi, njihov obseg in raznovrstnost pa določata raznovrstnost gospodarske dejavnosti.

Pojasnite, zakaj se sreča vsaka družba s problemom proizvodne izbire (1 točka). Narišite običajno transformacijsko krivuljo (1 točka) in pojasnite, od česa je odvisna v dani družbi največja možna proizvodnja dobrin (2 točki). Pojasnite, kaj ekonomsko pomenijo točke pod in nad transformacijsko krivuljo, ter na njej (3 točke). Pojasnite, zakaj je transformacijska krivulja padajoča in zakaj ima konkavno obliko (4 točke). Pojasnite, zakaj bi vlado v državi, ki je znatno pod krivuljo, označili za neuspešno (1 točka). Pojasnite in s primeri ilustrirajte, ali velja ta problem tudi za Slovenijo (1 točka). Pojasnite in prikažite z diagramom, kako lahko nesreča, npr. potres v Posočju, vpliva na transformacijsko krivuljo Slovenije (2 točki).

15 točk

B02**PODJETJE IN PROIZVODNI DEJAVNIKI**

Janez in Polde razmišljata o ustanovitvi lastnega podjetja za proizvodnjo kuhinjskega pohištva. Za to proizvodnjo potrebujeta različne sestavine, ki jih imenujemo proizvodni dejavniki. Navedite, katere skupine proizvodnih dejavnikov potrebujeta. Proizvodne dejavnike pojasnite in za vsako skupino navedite vsaj po dva značilna primera glede na njuno podjetje (5 točk).

Podjetje nameravata registrirati kot družbo z omejeno odgovornostjo. Pojasnite prednosti in pomanjkljivosti te organizacijske oblike podjetja za družbenike (4 točke). Janez in Polde sta ugotovila, da prihranki, ki sta jih nameravala uporabiti, ne bodo zadoščali za začetek poslovanja podjetja. Pojasnite, kako lahko pridobita manjkajoči kapital (1 točka). Pojasnite prednosti, ki bi jih pridobila s stališča financiranja, če bi ustanovila podjetje kot delniško družbo (2 točki).

Cilj vsakega podjetja, tudi njunega, je maksimiranje dobička. Doseženi dobiček je temeljno, ne pa edino merilo uspešnosti poslovanja podjetja. Navedite in na kratko pojasnite vsebino treh ključnih meril uspešnosti gospodarjenja podjetja (3 točke).

15 točk

B03**POVPRAŠEVANJE IN OBLIKOVANJE TRŽNEGA RAVNOTEŽJA**

Trg je zanimiv, ker se na njem srečujeta dve popolnoma različni skupini osebkov: ponudniki in povpraševalci.

Navedite osnovne motive, omejitve pri odločanju in ključne dejavnike odločanja povpraševalcev pri nastopu na konkurenčnem trgu (3 točke). Po teoriji padajoče mejne koristnosti pojasnite, zakaj je krivulja povpraševanja posameznika po neki dobrini padajoča (2 točki). Pojasnite pojem cenovna elastičnost povpraševanja, pojasnite, kdaj govorimo o elastičnem in kdaj o neelastičnem povpraševanju (3 točke). Navedite in pojasnite s primerom, kdaj govorimo o spremembi povpraševanja in kdaj o spremembi obsega povpraševanja. (2 točki).

Opišite tržno dogajanje, ki oblikuje tržno ravnovesno ceno. Pri opisu si pomagajte s tržnim diagramom (5 točk).

15 točk

B01**PROIZVODNA IZBIRA****Rešitev:**

Literatura: M. Glas: EKONOMIJA, temeljni ekonomski pojmi in procesi, Zavod RS za šolstvo
2003, str. 121–134

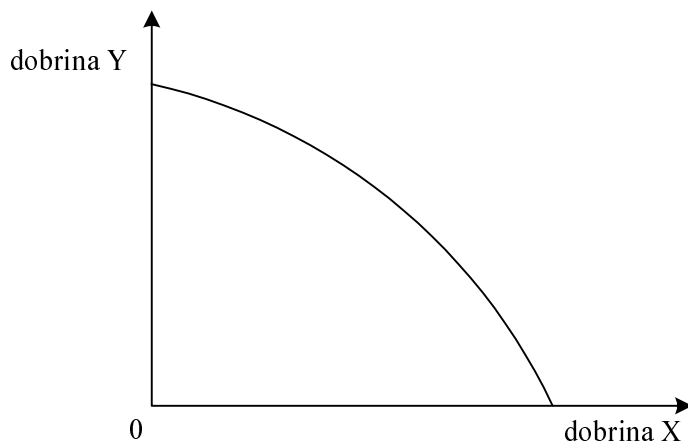
Splošna ocenjevalna shema

Problem proizvodne izbire	4 točke
Transformacijska krivulja	3 točke
Oblika transformacijske krivulje	4 točke
Transformacijska krivulja in Slovenija	4 točke

Odgovor:

Družba se sreča s problemom proizvodne izbire zaradi omejenih proizvodnih virov.

Za smiselno pojasnilo 1 točka

Za pravilno označene osi in narisano krivuljo 1 točka

Največja možna količina proizvodnje dobrin je v vsaki družbi odvisna od:

- količine razpoložljivih proizvodnih dejavnikov
- učinkovitosti proizvodnih dejavnikov, *ali* proizvodnih metod, *ali* tehnologije in organizacije dela

Za vsako smiselno alinejo 1 točka, skupaj največ 2 točki
(Skupaj največ 4 točke)

Značilne točke na transformacijski krivulji:

- točka pod krivuljo: nam pove, da družba ni popolnoma izkoristila razpoložljivih proizvodnih dejavnikov, zato izgublja del potencialnega produkta,
- točka na krivulji: nam pokaže mogočo izbiro kombinacije proizvodnje obeh dobrin pri čemer, družba kar najbolje izkoristi dane proizvodne dejavnike,
- točka nad krivuljo: leži ob dani količini in učinkovitosti proizvodnih dejavnikov na nedosegljivem področju.

Za smiselno pojasnilo vsake točke 1 točka
(Skupaj največ 3 točke)

Transformacijska krivulja je:

- **padajoča**, ker gre za problem redkosti in nujnosti izbire (ali: gre za alternativne stroške). Družba je svobodna, ko izbira kombinacijo proizvodnje obeh dobrin, toda če želi povečati proizvodnjo ene dobrine, mora nujno žrtvovati neko količino druge dobrine.

Za pojasnilo, ki obsega podčrtano, 1 točka, za širše pojasnilo še 1 točka. Skupaj 2 točki

- **konkavna**, ker alternativni (oportunitetni) stroški dodatnih enot ene dobrine naraščajo. Ker so vsi proizvodni dejavniki do neke mere specializirani za proizvodnjo nekaterih dobrin, se moramo za proizvodnjo dodatne enote ene dobrine odpovedati čedalje večjemu številu druge dobrine.

Za pojasnilo, ki obsega podčrtani del, 1 točka, za širše pojasnilo še 1 točka. Skupaj 2 točki (Skupaj največ 4 točke)

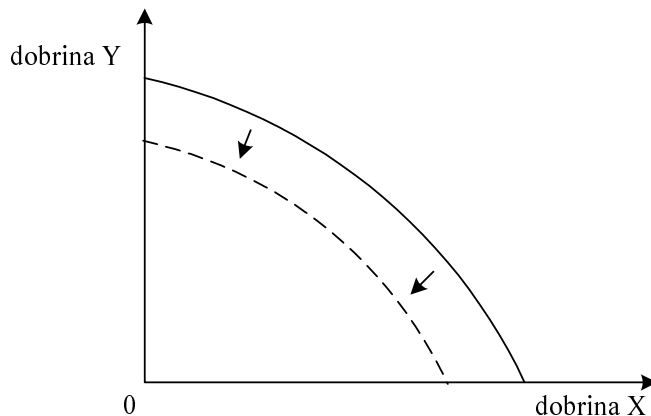
Vlado v državi, ki je znatno pod krivuljo, bi označili za neuspešno, saj družba zaradi nepopolne izkoriščenosti proizvodnih dejavnikov izgublja del proizvoda.

Za smiselno pojasnilo 1 točka

Problem nepopolne izkoriščenosti proizvodnih dejavnikov velja tudi za Slovenijo in se kaže v: brezposelnosti, prostih proizvodnih zmogljivostih, neobdelani zemlji.

Za pravilno ugotovitev in vsaj en primer 1 točka

Naravna nesreča zmanjša (uniči) razpoložljivo količino proizvodnih dejavnikov.....1 točka

Za pravilno vrisan premik krivulje1 točka (Skupaj največ 4 točke)

B02**PODJETJE IN PROIZVODNI DEJAVNIKI****Rešitev:**

Literatura: M. Glas: EKONOMIJA, temeljni ekonomski pojmi in procesi, Zavod RS za šolstvo 2003, str. 34–41, 9

Splošna ocenjevalna shema

Proizvodni dejavniki	5 točk
Družba z omejeno odgovornostjo	4 točke
Možnosti financiranja	3 točke
Merila uspešnosti poslovanja.....	3 točke

Odgovor:

Proizvodne dejavnike lahko kandidat navede po Marxu:

Proizvodni dejavnik	Primeri
DELO: človekova premišljena, smotrna dejavnost, s katero poskuša doseči vnaprej postavljene cilje.	oblikovalci pohištva, mizarji, tesarji, barvarji, komercialisti, knjigovodje ...
DELOVNA SREDSTVA: so tista sredstva, s katerimi oblikujemo naravno tvarino, da se oblikuje v zaželeno obliko.	žage, stružnice, brusilke, zgradbe ...
PREDMETI DELA: naravne snovi in materiali, na katere človek deluje z delovnimi sredstvi.	les, žebliji, vijaki, lepilo, barve ...

ali po Sayu:

Proizvodni dejavnik	Primeri
DELO: zavestna in premišljena uporaba človekovih telesnih in umskih sposobnosti.	načrtovalci pohištva, mizarji, tesarji, barvarji, komercialisti, knjigovodje ...
NARAVA: daje poglavitne sestavine za katero koli proizvodnjo (zemlja, surovine, naravne energije).	zemljišče za podjetje, les, pogonska energija ...
KAPITAL: zaloga sredstev in opreme, ki se prenaša iz enega v drugo obdobje.	žage, stružnice, brusilke, žebliji, vijaki, lepilo, barve ...

Za vsako opisano skupino dejavnikov 1 točka. Za vsaj dva konkretna primera proizvodnih dejavnikov v vsaki skupini 1 točka. Če kandidat skupine dejavnikov samo našteje, dobi za vse tri naštetje 1 točko.

(Skupaj največ 5 točk)

Prednosti in slabosti družbe z omejeno odgovornostjo:

Prednosti za družbenike	Pomanjkljivosti za družbenike
<ul style="list-style-type: none"> • hitrejša kapitalizacija • omejena odgovornost družbenikov • prilagodljivost • lažji razvoj • večje poslovne možnosti (strokovni menedžment) • lahko deluje tudi po umiku družbenika 	<ul style="list-style-type: none"> • deleži niso na borzi, vendar je mogoče trgovanje • omejenost kapitalizacije • zunanji nadzor • bolj zapleteno odločanje • manjša javnost poslovanja kakor pri delniški družbi • teže je prodati deleže

*Za dve pravilni prednosti ali slabosti 1 točka
(Skupaj največ 4 točke)*

Podjetnika lahko manjkajoči kapital pridobita:

- s posojilom
- z deležem dodatnega družbenika
- z izdajo obveznic

Za katero koli pravilno navedbo 1 točka

Prednosti delniške družbe z vidika financiranja:

- lažje financiranje, z izdajo delnic je dosegljiv velik in poceni kapital
- omejena odgovornost delničarjev
- manjše tveganje
- možnost pridobitve kontrolnega paketa delnic, kar omogoči vplivanje na odločitve delniške družbe

*Za vsako pravilno navedbo 1 točka. Skupaj največ 2 točki
(Skupaj največ 3 točke)*

Opredelitev produktivnosti dela

Produktivnost dela je razmerje med ustvarjenim proizvodom (doseženo proizvodnjo dobrin) in količino dela, ki smo jo vložili vanjo.

Kandidat lahko doda: obrazec, dejavnike produktivnosti dela.

Za pojasnilo produktivnosti dela 1 točka

Opredelitev ekonomičnosti

Ekonomičnost proizvodnje je razmerje med vrednostjo proizvodnje in stroški te proizvodnje.

Kandidat lahko doda obrazec.

Za pojasnilo ekonomičnosti 1 točka

Opredelitev donosnosti

Donosnost (rentabilnost) je razmerje med čistim (neto) rezultatom proizvodnje in zanj potrebno naložbo proizvodnih dejavnikov.

Kandidat lahko doda obrazec za profitno mero.

*Za pojasnilo donosnosti 1 točka
(Skupaj največ 3 točke)*

Če kandidat samo navede merila ali pa če samo navede obrazce brez pojasnil, dobi za vse tri 2 točki, za dva 1 točko.

Če kandidat katerega izmed pojmov posebno dobro opiše, lahko pridobi 1 točko, ki jo je izgubil pri kakšnem drugem vprašanju. V tem primeru so možne skupaj največ 4 točke.

B03**POVPRAŠEVANJE IN OBLIKOVANJE TRŽNEGA RAVNOTEŽJA****Rešitev:**

Literatura:M. Glas, Ekonomija 2, ZRSŠ, Ljubljana, 2002, str. 39–52, 78–82.

Splošna ocenjevalna shema

Motivi na trgu	3 točke
Padajoča krivulja povpraševanja	2 točki
Cenovna elastičnost povpraševanja	3 točke
Spremembe na trgu	2 točki
Tržno ravnovesje.....	5 točk

Motivi na trgu

Osnovni motiv	Čimbolj zadovoljiti svoje potrebe
Omejitve odločanja	Dan denarni dohodek, cene drugih dobrin
Ključni dejavniki odločanja	Potrebe, želje, koristnost dobrine

*Za vsako navedbo 1 točka
(Skupaj največ 3 točke)*

Padajoča krivulja povpraševanja:

Teorija padajoče mejne koristnosti pravi, da nadaljnje enote iste dobrine prinašajo vse manjšo dodatno koristnost. Potrošniki pri nakupu ocenjujejo koristnost dobrine. Ker vsaka dodatna enota dobrine prinaša vse manjšo koristnost, so zanjo pripravljani plačati vse manj oziroma jo bodo kupili le za nižjo ceno.

Za smiselno pojasnilo 2 točki

Cenovna elastičnost povpraševanja:

Cenovna elastičnost povpraševanja je merilo, ki izmeri, koliko se spremeni obseg povpraševanja zaradi spremembe cene dobrine.

Za smiselno pojasnilo 1 točka

O neelastičnem povpraševanju govorimo, kadar se povpraševalci zelo malo odzovejo na spremembo cene. Koeficient cenovne elastičnosti povpraševanja je manjši od 1.

Za smiselno pojasnilo 1 točka

O elastičnem povpraševanju govorimo, kadar se povpraševalci močno odzovejo na vsako, tudi majhno spremembo cene. Koeficient cenovne elastičnosti povpraševanja je večji od 1.

*Za smiselno pojasnilo 1 točka
(Skupaj največ 3 točke)*

Spremembe na trgu

Sprememba obsega povpraševanja:

Ko preučujemo povpraševanje po izbrani dobrini, privzamemo nespremenjene dejavnike povpraševanja in opazujemo le razmerje med ceno te dobrine in količino, po kateri kupec povprašuje. Če se spremeni cena dobrine, to pomeni premik po krivulji povpraševanja navzgor ali navzdol. Npr.: če se poveča cena kave, je bodo kupci kupili manj.

Za smiselno pojasnilo 0,5 točke, za primer 0,5 točke

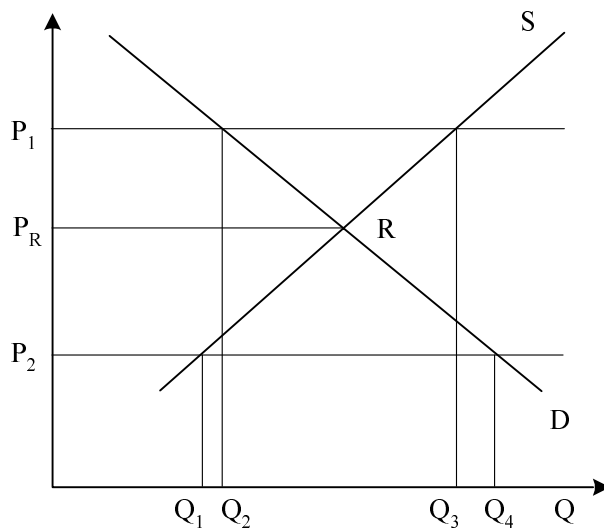
Sprememba povpraševanja

Če se spremeni kateri od dejavnikov povpraševanja (potrebe, želje, okusi, dohodek potrošnika, cene drugih dobrin), se premakne krivulja povpraševanja. Npr.: Zaradi večjega dohodka potrošnikov se premakne krivulja povpraševanja po kavi in potrošniki je kupijo več pri kateri koli ceni.

Za smiselno pojasnilo 0,5 točke, za primer 0,5 točke

*Kandidat si pri pojasnjevanju lahko pomaga z grafom. Zaokrožimo navzgor.
(Skupaj največ 2 točki)*

Tržno ravnovesje;

Slika z ustreznimi oznakami 1 točka

Pri visoki ceni (P_1) imamo na trgu presežno ponudbo. Zaradi konkurence med ponudniki se cena zniža do ravnovesne cene (P_R).

Za smiselno pojasnilo do 2 točki

Pri nizki ceni (P_2) imamo na trgu presežno povpraševanje. Zaradi konkurence med povpraševalci se cena zviša do ravnovesne cene (P_R).

*Za smiselno pojasnilo do 2 točki
(Skupaj največ 5 točk)*

DRUGI SKLOP VPRAŠANJ**B04****ODPRTOST SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA IN EVROPSKA UNIJA**

V sodobnem tržnem ekonomskem sistemu so gospodarstva odprta – podjetja izvažajo in uvažajo, enako velja za Slovenijo. Pojasnite, zakaj je takšna odprtost posameznega gospodarstva nujna, kako odprtost merimo in kam bi po odprtosti uvrstili Slovenijo (4 točke). Opredelite pojem trgovinske bilance in navedite, kaj je značilno zanjo v Sloveniji vse od osamosvojitve (3 točke). Pojasnite, zakaj ima Slovenija več zunanjetrgovinskih tokov (partneric) oziroma kakšna je geografska struktura slovenske zunanjetrgovinske menjave, in navedite vsaj tri države (ali integracije), ki so najpomembnejše zunanjetrgovinske partnerice Slovenije (3 točke). Slovenija je od maja 2004 polnopravna članica Evropske unije. Pojasnite, kdaj, kje in zakaj je nastala Evropska unija, koliko članic šteje in katere so prednosti vključitve Slovenije v Evropsko unijo (5 točk).

*15 točk***B05****BRUTO DOMAČI PROIZVOD IN PREBIVALSTVO**

Če želimo ugotoviti, koliko proizvodov in storitev smo ustvarili v nekem letu, moramo izračunati bruto domači proizvod (BDP). Opredelite pojem bruto domačega proizvoda in opišite metode merjenja BDP (4 točke). Pojasnite, katero načelo upoštevamo pri izračunavanju bruto domačega proizvoda in kaj to načelo pomeni ter kako ugotavljamo velikost bruto nacionalnega proizvoda (BNP) (3 točke).

Na velikost BDP vpliva veliko dejavnikov, poleg prebivalstva so to še proizvedeno bogastvo in naravno bogastvo. Navedite gibanja, ki vplivajo na spreminjanje števila prebivalcev, in opredelite družbenoekonomske značilnosti prebivalstva glede na aktivnost (4 točke). Pojasnite, kako sta se spreminjali stopnji zaposlenosti in nezaposlenosti (brezposelnosti) v Sloveniji po osamosvojitvi, in navedite osnovne vzroke za takšne spremembe. Za ugotavljanje nezaposlenosti uporabljamo v Sloveniji dve metodi. Pojasnite razliko med njima in navedite, koliko znaša stopnja nezaposlenosti po eni in koliko po drugi metodi (4 točke).

15 točk

B06**DENARNA POLITIKA**

Naloga denarne politike je skrbeti za ustrezno količino denarja v obtoku. Pojasnite funkcije, ki jih opravlja denar v sodobnih gospodarstvih (4 točke). Za določanje prave količine denarja v obtoku skrbi osrednja bančna ustanova v gospodarstvu, pri nas je to Banka Slovenije. Poleg centralne banke obstajajo v gospodarstvu še poslovne banke. Navedite sestavo denarnih mas (denarnih agregatov), s katerimi izražamo količino denarja v obtoku (3 točke). Denar, ki ga izdaja centralna banka, imenujemo primarni denar, denar, ki ga izdajajo poslovne banke, pa knjižni denar. Navedite, kaj obsega primarni denar v Sloveniji (1 točka). Pojasnite tri načine, s katerimi centralna banka izdaja denar (3 točke). Opredelite, kaj je knjižni denar, in pojasnite način izdajanja denarja v poslovnih bankah (2 točki).

Centralna banka lahko, glede na gospodarske kazalce, vodi različno denarno politiko. Pojasnite, kakšno denarno politiko je vodila Banka Slovenije po osamosvojitvi in s kakšnim temeljnim ciljem (2 točki).

15 točk

B04**ODPRTOST SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA IN EVROPSKA UNIJA****Rešitev:**

Literatura: N. Hrovatin, Ekonomija 4, ZRSŠ 2004, 82–83, 87–89, 103–105; M. Glas, Ekonomija, DZS 2001, str. 1

Splošna ocenjevalna shema

Odprtost gospodarstva in Slovenija	4 točke
Trgovinska bilanca	3 točke
Geografska struktura slovenske zunanjetrgovinske menjave	3 točke
Slovenija in EU	5 točk

Odgovor:

Odprtost gospodarstva je nujna iz naslednjih razlogov:

- vsaka država je prisiljena uvoziti vsaj del proizvodov in storitev, ki jih potrebujejo njeni prebivalci, ker jih sama ne proizvaja;
- večina držav zaradi specializacije proizvaja presežke nekaterih proizvodov in storitev, te pa poskuša izvoziti.

Vsak razlog (nujnost uvoza in nujnost izvoza) 1 točka. Skupaj največ 2 točki. Če kandidat nujno odprtost pojasni s teorijo primerjalnih prednosti, prav tako dobi za ustrezno razlago 2 točki.

Odprtost posameznega gospodarstva merimo z deležem uvoza oziroma izvoza v njegovem bruto domačem proizvodu.....1 točka
Slovenija je (z 51 % deležem izvoza) precej odprta država1 točka
(Skupaj največ 4 točke)

V trgovinski bilanci je prikazana velikost izvoza in uvoza blaga.....1 točka

Za slovensko trgovinsko bilanco v letih po osamosvojitvi je bil značilen primanjkljaj, saj smo več uvažali kakor izvažali. Osnovi razlog za primanjkljaj je, da je prestrukturiranje proizvodnje v obdobju tranzicije zahtevalo večji uvoz investicijskih proizvodov, ki jih v Sloveniji ne proizvodimo.

Če kandidat navede primanjkljaj kot značilnost, dobi 1 točko. Če pojasni razlog za primanjkljaj, dobi še 1 točko.

(Skupaj največ 3 točke)

Slovenija ima več zunanjetrgovinskih partneric zato, ker bi bila pretirana navezanost pri izvozu ali uvozu samo na eno državo ali skupino držav usodna. Recesija, ki zajame posamezno državo (ali skupino držav), v katero neposredno izvažamo, ima namreč neposreden vpliv na izvoz slovenskega gospodarstva in njegovo delovanje do 2 točki

Najpomembnejše partnerice Slovenije so:

kandidat lahko navede države EU, države nekdanje Jugoslavije, države EFTE in CEFTE. Za vsaj tri države ali tri integracije.....1 točka

(Skupaj največ 3 točke)

Evropska unija je nastala leta 1957 v Rimu. Države so se povezale, da bi bile močnejše v konkurenčni tekmi proti ZDA in Japonski. Danes EU šteje 25 članic.

Za vse tri podčrtane odgovore 2 točki, za dva 1 točka

Prednosti vključitve Slovenije v EU:

- liberalizacija enotnega notranjega trga proizvodov in storitev,
- prosti pretok kapitala,
- prosti pretok delovne sile,
- povečana konkurenčnost na enotnem trgu,
- večja gospodarska učinkovitost podjetij,
- večja inovativnost v podjetjih,
- zniževanje stroškov v podjetjih,
- povečanje produktivnosti,
- večji pritek tujega kapitala,
- dostop do novih tehnologij,
- dostop do evropskega trga izobraževanja,
- večje možnosti za znanstveno sodelovanje v znanstvenih programih EU.

*Za vsako prednost 0,5 točke, skupaj največ 3 točke, pri čemer zaokrožamo navzgor
(Skupaj največ 5 točk)*

B05

BRUTO DOMAČI PROIZVOD IN PREBIVALSTVO

Rešitev:

Literatura: N. Hrovatin, *Ekonomija 4*, ZRSŠ 2004, str. 8–13, 21, 25, 27–29

Splošna ocenjevalna shema

Bruto domači proizvod in metode merjenja	4 točke
BDP in BNP	3 točke
Prebivalstvo in družbenoekonomske značilnosti	4 točke
Zaposlenost in nezaposlenost.....	4 točke

Odgovor:

Bruto domači proizvod je tržna vrednost vseh končnih proizvodov in storitev, neke države v nekem obdobju, navadno v enem letu..... 1 točka

Metode merjenja:

- metoda dodane vrednosti: BDP izračunamo tako, da od prihodka vseh proizvajalcev dobrin in storitev odštejemo stroške, ki so jih imeli z nakupom surovin oziroma proizvodnih dejavnikov (vmesna poraba);
- metoda dohodkov: BDP ugotovimo tako, da seštejemo dohodke od dela in kapitala ter neto posredne davke, ki jih plačujemo državi;
- metoda izdatkov (poraba BDP): BDP ugotavljamo tako, da seštejemo potrošne izdatke, naložbe, državne izdatke in neto izvoz.

Za navedeno in pojasnjeno metodo 1 točka, skupaj največ 3 točke. Če kandidat metode samo našteje, dobi za vse tri naštete 1 točko.

Pri izračunavanju BDP upoštevamo geografsko načelo 1 točka
kar pomeni, da upoštevamo končne proizvode in storitve, ki so bili narejeni s proizvodnimi dejavniki na slovenskem ozemlju, ne glede na lastništvo 1 točka

BNP ugotavljamo po nacionalnem načelu, upoštevamo vse proizvode in storitve, ki so bili narejeni s proizvodnimi dejavniki, v lasti slovenskih državljanov 1 točka
(Skupaj največ 3 točke)

Na spreminjanje števila prebivalstva vplivajo: nataliteta, mortaliteta in migracije.

Za vsaj dva dejavnika 1 točka

Glede na aktivnost delimo prebivalstvo na:

- aktivno prebivalstvo: vse osebe, stare 15 let in več, ki opravljajo poklic in za svoje delo prejema dohodke v naravi ali denarju, ter osebe, ki ne opravljajo poklica, ker so nezaposlene
- osebe z lastnimi dohodki: osebe, ki so ekonomsko samostojne, ker prejema dohodke (upokojenci, štipendisti ...)
- vzdrževane osebe: osebe, ki nimajo lastnih sredstev in jih vzdržujejo drugi (starši, sorodniki)

Za vsako opredeljeno skupino 1 točka, skupaj največ 3 točke. Če kandidat skupine samo našteje, dobi za vsaj dve naštetih 1 točko.

(Skupaj največ 4 točke)

Zaposlenost se je v Sloveniji po osamosvojitvi močno zmanjšala, po drugi strani se je povečala nezaposlenost. To je bila predvsem posledica prehoda na nov družbenoekonomski sistem in izgube jugoslovanskega trga. do 2 točki

Registrirana nezaposlenost: vse osebe, ki so prijaviteljane na zavodu za zaposlovanje, in znaša 12,2 % (11–13 %).

Nezaposlenost po ILO: ugotavlja nezaposlenost z anketami – kot zaposlene upošteva vse osebe, ki so v zadnjem tednu opravljale kakšno delo za plačilo, in znaša 6–7 %.

Za pojasnilo ene oblike 1 točka. Skupaj največ 2 točki. Kandidat dobi točko tudi, če ne navede stopnje pri posamezni obliki. Če navede samo stopnje, dobi za obe 1 točko.

(Skupaj največ 4 točke)

B06**DENARNA POLITIKA****Rešitev:**

Literatura: N. Hrovatin: EKONOMIJA 4, Zavod RS za šolstvo 2004, str. 62–68, 105–107

Splošna ocenjevalna shema

Funkcije denarja.....	4 točke
Denarni agregati.....	3 točke
Emisija	6 točk
Denarna politika in Slovenija	2 točki

Odgovor:

Funkcije denarja:

- menjalni posrednik – omogoča prodajo in nakupe dobrin;
- splošno merilo vrednosti – nova vrsta blaga se ovrednoti v denarju (cena blaga);
- hranilec vrednosti (zaklad): omogoča varčevanje in posojanje;
- plačilno sredstvo – ko plačujemo določene obveznosti brez neposredne materialne protivrednosti;
- svetovni denar – omogoča plačilo po vsem svetu.

Za vsako pojasnjeno funkcijo 1 točka. Če funkcije samo navede, dobi za pet navedenih 2 točki, za tri ali štiri 1 točka.

(Skupaj največ 4 točke)

Količino denarja v obtoku izražamo z naslednjimi denarnimi masami:

Vrsta denarne mase	Kaj vsebuje?
denarna masa M_1	gotovina v obtoku + vloge na vpogled (transakcijski računi) nebančnih sektorjev pri bankah + računi republiškega proračuna in drugih finančnih organizacij pri Banki Slovenije
denarna masa M_2	M_1 + tolarske hranilne in vezane vloge pri poslovnih bankah
denarna masa M_3	M_2 + devizne vloge

Za navedbo M_1 , M_2 in M_3 1 točka. Za opredelitev vsebine vsakega denarnega mase 1 točka
(Skupaj največ 3 točke)

Primarni denar, ki ga izdaja centralna banka, obsega: gotovino (bankovce in kovance) ter račune republiškega proračuna in finančnih organizacij pri Banki Slovenije.

Za vsaj dve pravilni sestavini 1 točka

Centralna banka izdaja primarni denar z:

- operacijami na odprtem trgu (s krediti državi): centralna banka odkupuje državne obveznice, in to tako, da na novo izda denar. S tem kreditira državo;
- operacijami na deviznem trgu (s krediti tujini): centralna banka z na novo izdanim denarjem odkupuje devize. Tako kreditira neko tujo državo;
- eskontno stopnjo (s posojili poslovnim bankam): če centralna banka zniža obrestno mero (eskontno stopnjo) za posojila poslovnim bankam, se bodo te bolj zadolževale pri centralni banki, v obtoku bo več primarnega denarja.

Za navedbo in smiselno pojasnilo vsakega načina 1 točka. Če kandidat načine samo navede, dobi za dva navedena načina 1 točko, za tri pa 2 točki. Skupaj največ 3 točke.

Knjižni denar je denar, ki ga imajo podjetja, posamezniki in druge inštitucije na računih pri poslovnih bankah.

Za opredelitev pojma 1 točka

Poslovne banke izdajajo knjižni denar na podlagi prejetih depozitov in ocene, kolikšen del gotovine se potrebuje za sprotno izplačevanje gotovine na zahtevo varčevalcev. Preostali del gotovine lahko posodi in tako s posojili ustvari nov denar.

*Za smiselno pojasnilo 1 točka
(Skupaj največ 6 točk)*

Slovenija je ves čas po osamosvojitvi vodila omejevalno (restriktivno) denarno politiko, zato, da bi omejila inflacijo.

*Za pravilno navedbo vrste denarne politike 1 točka, za navedbo temeljnega cilja 1 točka
(Skupaj največ 2 točki)*